

VÁVROVÁ, Petra, ed. a Magda SOUČKOVÁ, ed. *Konzervace a restaurování novodobých knihovních fondů*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky, 2017. 283 stran. ISBN 978-80-7050-696-7.

Publikace *Konzervace a restaurování novodobých knihovních fondů* je výsledkem společného projektu Národní knihovny ČR a Technické univerzity v Liberci „Průzkum, konzervace a péče o novodobé knihovní fondy – materiály a technologie“, který byl řešen v letech 2013 až 2017 v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI). Jak již samotný název projektu napovídá, cílem tentokrát nebyly rukopisy, inkunábule, staré tisky, ale fondy, kterých je nejvíce a které bohužel v minulosti byly tak trochu mimo zájem pracovníků pečujících o jejich fyzický stav. Přirozeně, že zájem v první řadě vždy směřoval ke vzácným historickým fondům, ale skutečný problém knihoven (ale nakonec i archivů) je někde jinde, v uchovávání novodobých fondů. Důvody jsou dva – jeden již byl zmíněn a je jím množství (přes 95 % knihovních fondů je zařazeno mezi tzv. novodobé) a tím druhým je různorodost materiálového zastoupení, což pro restaurátory a konzervátory přináší nové a nové problémy, jejichž řešení bez důkladného přírodovědného výzkumu a materiálových znalostí není možné. Je s podivem, že knihovní věda se zatím neshodla na tom, od kterého roku lze označovat knihovní fondy za novodobé (od roku 1800, 1850 nebo 1900). Sám bych se klonil k polovině 19. století, kdy začal být vyráběn papír z dřevní hmoty a kdy byla objevena výroba anilinu, ze kterého se následně začaly vyrábět arylmetanové barvy, barevná složka novodobých záznamových prostředků. Přelom 19. a 20. století navíc přinesl rozmach polymerní chemie a využití syntetických polymerů.

V rámci Odboru ochrany knihovních fondů Národní knihovny ČR se již několik let systematicky buduje pracoviště zaměřené na konzervaci a restaurování novodobých knihovních fondů. Zmíněný projekt do této cílené a sympatické snahy přirozeně zapadá a recenzovaná publikace je svého druhu prvním pokusem o shrnutí znalostí a zkušeností s těmito fondy. Samozřejmě, že nebylo v silách autorů postihnout celou šíři problematiky novodobých fondů, kde jsou zcela jednoznačnou prioritou metody hromadného odkyselování a stabilizace papíru z období od roku 1850 do 2. poloviny 20. století.

Samotná publikace *Konzervace a restaurování novodobých knihovních fondů* je rozdělena do 8 kapitol, které zahrnují typologii a materiálové složení fondů 19. a 20. století. Logicky navazuje kapitola věnovaná chemickému mechanismům poškození papíru, vazebních usní a zcela nově i vybraným, v novodobých fondech nejčastěji zastoupeným, syntetickým polymerům (polyvinylchlorid, polyuretan) a polymerním sloučeninám, které vznikly tzv. polymeranalogickými reakcemi (nitráty a acetáty celulózy). Dále jsou v této kapitole popsány mechanismy fyzikálně-mechanického poškození a biologického

poškození. Nejdůležitější kapitolou je kapitola 6. Technologie oprav a restaurování novodobých fondů. Zde jsou popsány metody průzkumu stavu fondů pomocí dvou analytických přístrojů: prvním z nich je SurveNIR (infračervená spektroskopie v blízké infračervené oblasti), druhým tzv. mikrofideometr (stanovení světelné stability materiálů); následují metody dezinfekce a dezinfekce, fixace barevné vrstvy, čištění a opravy knižní vazby, textilních a plastových potahů a přirozeně papíru knižního bloku. Neméně důležitou kapitolou jsou Obecné zásady ukládání a manipulace, kde jsou mimo jiné doporučeny podmínky pro dlouhodobé uložení tohoto typu knihovnických fondů, které zahrnují kontrolu a udržování teploty a vlhkosti, ochranu před světlem, prachem, plynnými polutanty a biologickými škůdci. Doporučené klimatické parametry (teplota a vlhkost v depozitářích) vycházejí z normy ČSN ISO 11799 vydané v roce 2006. Je však nutné podotknout, že tato norma byla v roce 2017 nahrazena novou normou, která již v definování klimatických parametrů není tak striktní. Vcelku logicky je do této části zahrnuta i důležitá kapitola Péče o knihovní fondy. I když o této problematice bylo napsáno a publikováno mnohé, cenné jsou v této části publikace především informace o podmínkách uložení knih se syntetickými materiály, jako jsou polyvinylchlorid, polyuretany, nitráty a acetáty celulózy. V závěru je pak popsána současná náplň Pracoviště konzervace a restaurování novodobých knihovnických fondů Národní knihovny ČR, postupy a vybavení. Na tomto místě bych očekával, že se autorka více rozepíše o svých představách a vizích, kam bude toto pracoviště směřovat. V příloze je pak popsán princip a využití systému SurveNIR, který je využíván pro průzkum stavu papíru v knihách a postup stanovení tzv. povrchového pH papíru. Závěrem lze konstatovat, že na 278 stránkách této publikace lze nalézt mnoho užitečných, pro praxi důležitých a využitelných informací a návodů.

Publikace je vytištěna na kvalitním křídovém papíru s velkým množstvím barevných obrázků, což činí text čtivějším a přitažlivějším. Důležité pro čtenáře je také to, že ke každé kapitole je uvedena použitá literatura. V textu lze sice nalézt drobné chyby a překlepy, ale není jich mnoho. Návrh obálky – alespoň pro autora těchto řádků – evokuje množství knih a archiválií v našich depozitářích, které je nutné opravit, konzervovat a restaurovat, což je vždy „boj proti přesile“. Škoda, že tato publikace nedostala kvalitnější knižní vazbu. Lepenou vazbu při tomto rozsahu stránek bude zcela jistě v brzké době potřeba restaurovat. Takže forma tak trochu popřela samotný obsah.

doc. Dr. Ing. Michal Ďurovič

ĎUROVIČ, Michal. VÁVROVÁ, Petra, ed. a Magda SOUČKOVÁ, ed. Konzervace a restaurování novodobých knihovnických fondů. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky, 2017. 283 stran. ISBN 978-80-7050-696-7. Knihovna: knihovnická revue. 2018, 29(2), 89–90. ISSN 1801-3252.